

รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๔๙

ส่วนที่ ๑
ข้อมูลเบื้องต้น

๑. หน่วยงานผู้รับผิดชอบการประเมินผลสัมฤทธิ์ กรรมวิชาการเกษตร

๒. หน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมาย กรรมวิชาการเกษตร

๓. ผู้รักษาการตามกฎหมาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๔. เหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์ (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

ครบถ้วนระยะเวลาที่กำหนด

ได้รับหนังสือร้องเรียนหรือข้อเสนอแนะจากผู้เกี่ยวข้องในเรื่อง (ระบุเรื่องที่ได้รับการร้องเรียน หรือมีข้อเสนอแนะ)

ได้รับข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการพัฒนากฎหมายในเรื่อง (ระบุเรื่องที่ได้รับการเสนอแนะ ให้ประเมิน)

อื่น ๆ คือ

๕. วันที่มีเหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๔ โดยประเมินผลที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายตั้งแต่วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๔๗ ถึงวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๔

๖. รายชื่อกฎที่เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลสัมฤทธิ์ในรายงานฉบับนี้

๗. รายชื่อกฎที่ดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นการเฉพาะ (ประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นรายฉบับ ตามแบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎ)

ส่วนที่ ๒

การวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบของกฎหมาย

๕. กกฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาดี เป็นการส่งเสริมให้มีการปรับปรุงพัณฑ์ และพัฒนาพันธุ์พืช เพื่อให้มีพันธุ์พืชใหม่เพิ่มเติมจากที่มีอยู่เดิม อันเป็นการส่งเสริมการพัฒนาทางด้านเกษตรกรรมโดยการส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจด้วยการให้สิทธิและความคุ้มครองตามกฎหมาย ตลอดจนเพื่อเป็นการอนุรักษ์ และพัฒนาการใช้ประโยชน์พันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น พันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป และพันธุ์พืชปา เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแล บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์พันธุ์พืชอย่างยั่งยืน

๖. มาตรการสำคัญที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกกฎหมายนี้ คือ สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบ กำกับ ดูแล พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๔๒ มีภารกิจส่งเสริม และสนับสนุนให้เกิดการจดทะเบียนคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ และพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น และกำกับดูแล การใช้ประโยชน์พืชพื้นเมืองทั่วไป และพันธุ์พืชปา และจัดทำข้อตกลงแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ประโยชน์พันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป และพันธุ์พืชปาเพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้า และส่งเสริม สนับสนุนการใช้เงินจากกองทุนคุ้มครองพันธุ์พืชในกิจกรรมการอนุรักษ์ วิจัย และพัฒนาพันธุ์พืชของชุมชน

๑๐. กฎหมายนี้มีบังคับอยู่ติดกำหนดให้ประชาชนต้องกระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ อย่างไร

มีบังคับอยู่ติดกำหนดให้ประชาชนต้องกระทำการ ดังต่อไปนี้

๑. ให้ผู้ใดเก็บ จัดหา หรือรวมพันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป พันธุ์พืชป่า หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของพันธุ์พืช ดังกล่าว เพื่อการปรับปรุงพันธุ์ศึกษา ทดลอง หรือวิจัยเพื่อประโยชน์ในทางการค้า จะต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ และทำข้อตกลงแบ่งปันผลประโยชน์

๒. ให้ผู้ใดทำการศึกษา ทดลอง หรือวิจัย พันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป พันธุ์พืชป่า หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของพันธุ์พืช ดังกล่าว ที่ไม่ได้วัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในทางการค้า ให้นภูมิบัตรตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

๑๑. กฎหมายนี้ยังมีความจำเป็นและสอดคล้องกับสภาพการณ์ พัฒนาการของเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของประชาชน หรือไม่ เพียงใด กฎหมายฉบับนี้มีความจำเป็นอย่างมาก เนื่องจาก เป็นการส่งเสริมให้มีการปรับปรุงพันธุ์ และพัฒนาพันธุ์พืช เพื่อให้มีพันธุ์พืชใหม่เพิ่มเติมจากที่มีอยู่เดิม อันเป็นการส่งเสริมการพัฒนาทางด้านเกษตรกรรม โดยการส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจด้วยการให้สิทธิและความคุ้มครองตามกฎหมาย ตลอดจนเพื่อเป็นการอนุรักษ์ และพัฒนาการใช้ประโยชน์พันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น พันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป และพันธุ์พืชป่า เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแล บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์พันธุ์พืชอย่างยั่งยืน จึงจำเป็นที่ยังคงต้องมีพระราชบัญญัติฉบับนี้ต่อไป

๑๒. ประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการมีกฎหมายนี้ คือ

- เป็นการสร้างแรงจูงใจ ให้นักปรับปรุงพันธุ์ วิจัยและพัฒนาพันธุ์พืชใหม่ โดยการให้สิทธิคุ้มครอง ตามกฎหมาย ทำให้เกิดความหลากหลายของพันธุ์พืช เพื่อเป็นทางเลือกของประชาชนในการใช้ประโยชน์ ได้อย่างเหมาะสม

- ส่งเสริมชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น เพื่อใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน โดยมีการสนับสนุน สนับสนุนกิจกรรมทุนคุ้มครองพันธุ์พืชให้ชุมชน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใน การอนุรักษ์ วิจัย และพัฒนาพันธุ์พืช

- ประชาชนได้รับประโยชน์จากการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพด้านพืช และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน โดยการกำหนดวิธีการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากร พันธุกรรมพืชอย่างยั่งยืน ธรรมและเท่าเทียม

๑๓. กฎหมายนี้ก่อให้เกิดผลดังต่อไปนี้หรือไม่ อย่างไร (ให้พิจารณาตอบเฉพาะประเด็นสำคัญที่ตรงกับวัตถุประสงค์ ของกฎหมาย โดยไม่ต้องตอบทุกประเด็นก็ได้)

- เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตหรือการประกอบอาชีพของประชาชน

- ลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม

โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๔๗ ได้กำหนดให้บุคคลที่นำทรัพยากรพันธุกรรมด้านพืช มาใช้ประโยชน์เพื่อการปรับปรุงพันธุ์ศึกษา ทดลอง หรือวิจัยเพื่อประโยชน์ในทางการค้าจะต้องได้รับอนุญาต และทำข้อตกลงแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเท่าเทียม

- เป็นอุปสรรคต่อการแข่งขันหรือการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย

พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๔๗ เพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย โดยส่งเสริม ให้มีการปรับปรุงพันธุ์และพัฒนาพันธุ์พืช เพื่อให้มีพันธุ์พืชใหม่ที่ดีและมีความหลากหลาย เพิ่มเติมจากที่มีอยู่เดิม ซึ่งเป็นการส่งเสริมการพัฒนาทางด้านเกษตรกรรมของประเทศไทยให้สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ

- เป็นการพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับหลักสามัญและพันธกรณีระหว่างประเทศ

พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๔๗ มีหลักการเพื่อสร้างและส่งเสริมร่วมกันให้มีการปรับปรุงและพัฒนาพันธุ์พืชที่มีอยู่ให้มีผลผลิตและคุณภาพได้มาตรฐาน อันจะเป็นการส่งเสริมพัฒนาด้านเกษตรกรรมของประเทศไทย ส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาการใช้ประโยชน์พันธุ์พืชพื้นเมืองหรือพันธุ์พืชป่า ให้การคุ้มครองสิทธิ์เกษตรกรและชุมชนเพื่อให้สอดคล้องกับข้อตกลงและอนุสัญญาระหว่างประเทศ เช่น ความตกลงว่าด้วยสิทธิ์ในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการค้า (Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights : TRIPS) ภายใต้องค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO) และอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity : CBD)

- มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมหรือสุขภาวะ หรือผลกระทบอื่นที่สำคัญ

๑๔. มีสถิติการดำเนินคดีและการลงโทษตามกฎหมาย หรือสถิติการปฏิบัติตามและการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร ไม่มี

๑๕. มีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายนี้หรือไม่ อย่างไร

- นิยามคำว่า “พันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป” ตามมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๔๗ ซึ่งหมายความรวมถึงพันธุ์พืชที่บุคคลได้ทำการปรับปรุงพันธุ์ขึ้นที่มิได้มีการจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชใหม่ตามพระราชบัญญัตินี้ และพันธุ์พืชที่นำเข้าจากต่างประเทศ ทำให้นิยามมีขอบเขตการใช้งานคับที่กว้างเกินไป

- มาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๔๗ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีภาระการดำรงตำแหน่งคราวละ “๒ ปี” ทำให้การทำงานขาดความต่อเนื่อง

- มาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๔๗ ขั้นตอนการพิสูจน์ทราบการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงพันธุ์หรือการพัฒนาพันธุ์พืชใหม่ ยังไม่มีความชัดเจน ทำให้มีความยากในการใช้คุณพินิจของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบข้อเท็จจริง

- การขึ้นทะเบียนชุมชน มีเงื่อนไขที่ทำให้การขึ้นทะเบียนชุมชนเป็นไปได้ยาก เนื่องจากมีเงื่อนไขให้นำพันธุ์พืชที่กำหนดไว้ในมาตรา ๔๓ คือ ต้องเป็นพันธุ์พืชที่มีอยู่เฉพาะในท้องที่ได้ท้องที่ที่นิยมในราชอาณาจักรเท่านั้น และเป็นพันธุ์พืชที่ไม่เคยจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชใหม่ มาเป็นเงื่อนไขในการขึ้นทะเบียนชุมชนตามพระราชบัญญัตินี้

- ตามมาตรา ๕๓ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๔๗ ผู้ทำการศึกษา ทดลอง หรือวิจัย พันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป พันธุ์พืชป่า หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของพันธุ์พืชดังกล่าวที่มิได้มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในทางการค้า จะไม่สามารถขออนุญาตเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ไปเป็นเพื่อประโยชน์ในทางการค้าตามมาตรา ๕๗ ได้

- ในกรณีที่ผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนทำการยื่นคำขอแล้ว แต่ไม่ได้รับความคุ้มครองจากการถูกกลั่นเม็ดผลประโยชน์ของนักปรับปรุงพันธุ์ในระหว่างที่อยู่ระหว่างการกระบวนการตรวจสอบคำขอการคุ้มครองสิทธินักปรับปรุงพันธุ์ จนกว่าจะได้รับหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียน

ส่วนที่ ๓ การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย

๑๖. กฎหมายนี้มีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับกฎหมายอื่นหรือไม่ อย่างไร..... ไม่มี.....

๑๗. มีการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง หรือการร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินหรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเกี่ยวกับกฎหมายนี้กี่เรื่องและในประเด็นใด ๑ เรื่อง ในประเด็นเรื่องของสิทธิการจดทะเบียน พัณฑ์พิชใหม่ ตามมาตรฐาน

๑๘. การใชระบบอนุญาต ระบบคณะกรรมการดูแลพินิจของเจ้าหน้าที่ และโทษอาญาในกฎหมายนี้ (ถ้ามี) ยังมีความเหมาะสมอยู่หรือไม่ อย่างไร..... ยังมีความเหมาะสมอยู่

ส่วนที่ ๔ ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

๑๙. การรับฟังความคิดเห็น

- ได้รับฟังความคิดเห็นโดยถูกต้องตามข้อ ๕ และข้อ ๖ ของแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายแล้ว
- ได้รับฟังความคิดเห็นโดยวิธีอื่นนอกจากผ่านระบบกลาง (หากมี โดยระบบทุกвиธี) ผ่านแบบฟอร์มออนไลน์ (Google Form) ผ่านเว็บไซต์ของกรมวิชาการเกษตร www.doa.go.th โดยใช้ระยะเวลาในการรับฟังฯ ตั้งแต่วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๗ ถึงวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๗ เป็นจำนวนรวม ๑๕ วัน

ผู้เกี่ยวข้องมีความเห็นเกี่ยวกับกฎหมายนี้หรือผลกระทบของกฎหมายนี้อย่างไร มีผู้ร่วมแสดงความคิดเห็นดังนี้

ตอนที่ ๑ วัดคุณประสิทธิ์ของการฝึกอบรมพัณฑ์พิช

๑. การให้สิทธิและความคุ้มครองพัณฑ์พิชให้มีเดียวระบบทางกฎหมาย เป็นการส่งเสริมให้มีการปรับปรุงและพัฒนาพัณฑ์พิช ทำให้เกษตรกรมีพัณฑ์พิชใหม่ให้เลือกใช้มากขึ้น – เห็นด้วย –

๒. การให้สิทธิกับชุมชนเป็นผู้ทรงสิทธิ์ในพัณฑ์พิชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นจะทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์พัณฑ์พิชอย่างยั่งยืน – เห็นด้วย –

๓. การกำหนดให้ทรัพยากรพัณฑ์พิชธรรมชาติ (พัณฑ์พิชพื้นเมืองท้าวaise และพัณฑ์พิชป่า) เป็นสมบัติของชาติ การเข้าถึงเพื่อใช้ประโยชน์ต้องมีการขออนุญาต/หรือแจ้งกับทางภาครัฐ – เห็นด้วย –

๔. การจัดตั้ง “กองทุนคุ้มครองพัณฑ์พิช” เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายขยายเหลือและอุดหนุนกิจการที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ การวิจัย และการพัฒนาพัณฑ์พิช แก่ชุมชน – เห็นด้วย –

ตอนที่ ๒ มาตรการสำคัญที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายคุ้มครองพัณฑ์พิช

๕. การให้สิทธิแก่นักปรับปรุงพัณฑ์พิชแต่เพียงผู้เดียวในการผลิต ขาย จำหน่าย จ่ายแจกซึ่งส่วนขยายพัณฑ์ของพัณฑ์พิชใหม่ของตน เป็นการส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้มีการปรับปรุงและพัฒนาพัณฑ์พิชเพิ่มขึ้น – เห็นด้วย –

๖. “พัณฑ์พิชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น” หมายความว่า พัณฑ์พิชที่มีอยู่เฉพาะในชุมชนใดชุมชนหนึ่งภายในราชอาณาจักรและไม่เคยจดทะเบียนเป็นพัณฑ์พิชใหม่ซึ่งได้จดทะเบียนเป็นพัณฑ์พิชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น – เห็นด้วย –

๗. กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ ที่จัดตั้งตาม พ.ร.บ. สหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตาม พ.ร.บ. อื่น เป็นหน่วยงานหรือองค์กรที่สามารถเป็นผู้ดำเนินการยื่น คำขอจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นแทนชุมชน – เห็นด้วย –

๘. “พันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป” หมายความว่า พันธุ์พืชที่กำเนิดภายในประเทศไทยหรือมีอยู่ในประเทศไทย ซึ่งได้มี การใช้ประโยชน์อย่างแพร่หลาย และให้หมายความถึงพันธุ์พืชที่ไม่ใช่พันธุ์พืชที่ไม่ใช่พันธุ์พืชใหม่ พันธุ์พืชพื้นเมือง เฉพาะถิ่น หรือพันธุ์พืชป่า – เห็นด้วย –

๙. การคุ้มครองพันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป พันธุ์พืชป่า ที่ถือว่าเป็นสมบัติส่วนรวมของชาติ โดยการกำหนดให้ ผู้ใดเก็บ จัดหา หรือรวบรวมต้องขออนุญาตและทำข้อตกลงแบ่งปันผลประโยชน์ก่อนหากนำไปใช้เพื่อการปรับปรุงพันธุ์ ศึกษา ทดลอง หรือวิจัย หากมีผลประโยชน์ทางการค้าเกิดขึ้นให้แบ่งปันผลประโยชน์ส่งเข้ากองทุนคุ้มครองพันธุ์พืช เพื่อการอนุรักษ์ การวิจัยและการพัฒนาพันธุ์พืชของชุมชน เป็นวิธีที่เหมาะสม – เห็นด้วย –

๑๐. แนวทางปฏิบัติสำหรับผู้เข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมพืชเพื่อการใช้ประโยชน์ ถูกกำหนดโดยวัตถุประสงค์ ของการใช้ประโยชน์นั้นว่าดำเนินการเพื่อประโยชน์ทางการค้าหรือไม่ และหากวัตถุประสงค์ก่อนการเข้าถึงเปลี่ยนไป ต้องเริ่มดำเนินการใหม่ทั้งกระบวนการ – เห็นด้วย –

๑๑. ผู้ใดทำการศึกษา ทดลอง หรือวิจัยพันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป พันธุ์พืชป่าหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของพันธุ์พืช ดังกล่าวที่มิได้มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในทางการค้า ให้แจ้งเป็นหนังสือต่ออธิบดีกรมวิชาการเกษตร – เห็นด้วย –

๑๒. ผู้ใดทำการศึกษา ทดลอง หรือวิจัยพันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป พันธุ์พืชป่าหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของพันธุ์พืช ดังกล่าวที่มิได้มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในทางการค้าได้แจ้งเป็นหนังสือต่ออธิบดีกรมวิชาการเกษตร และอธิบดี กรมวิชาการเกษตรรับทราบการแจ้งแล้วนั้น จะต้องไม่ส่งมอบพันธุ์พืชดังกล่าวให้แก่บุคคลอื่น – เห็นด้วย –

๑๓. เมื่อสิ้นสุดการศึกษา ทดลอง หรือวิจัย พันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไปและพันธุ์พืชป่า ให้นักวิจัย ส่งผลการศึกษา ทดลอง หรือวิจัยพันธุ์พืชนั้นให้แก่กรมวิชาการเกษตรเพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณะต่อไป – เห็นด้วย –

๑๔. กองทุนคุ้มครองพันธุ์พืช เป็นกองทุนที่ใช้จ่ายเพื่อช่วยเหลือและอุดหนุนกิจการได ของชุมชนที่เกี่ยวกับ การอนุรักษ์การวิจัยและพัฒนาพันธุ์พืชของชุมชน – มีทั้งเห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างละเอียดเท่า ๆ กัน –

๑๕. ชุมชน (จากข้อ (๑๔)) หมายความว่า กลุ่มของประชาชนที่ตั้งถิ่นฐานและสืบทอดระบบวัฒนธรรมร่วมกัน มาโดยต่อเนื่อง และได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นชุมชนตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ โดยตั้งตัวแทนยื่นคำขอเป็นหนังสือ ต่อผู้ว่าราชการจังหวัดในพื้นที่ของตน และมีพันธุ์พืชตามคุณสมบัติที่เป็นพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น – มีทั้งเห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างละเอียดเท่า ๆ กัน –

๑๖.๑ การให้ความคุ้มครองกับทรัพย์สินทางปัญญาในพันธุ์พืชใหม่มีความสำคัญ และก่อให้เกิดประโยชน์ ต่อภาคเกษตรกรรม – เห็นด้วย-

๑๖.๒ การคุ้มครองพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นส่งเสริมให้ชุมชนร่วมกันอนุรักษ์และพัฒนาพันธุ์พืช อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน – เห็นด้วย-

๑๖.๓ การคุ้มครองพันธุกรรมพืชพันธุ์พื้นเมืองทั่วไป พันธุ์พืชป่า หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของพันธุ์พืชดังกล่าว ตามกฎหมาย มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุ์พืชของประเทศไทย – เห็นด้วย-

๑๖.๔ กองทุนคุ้มครองพันธุ์พืชมีความสำคัญต่อการช่วยเหลือและอุดหนุนกิจการของชุมชนเกี่ยวกับการ อนุรักษ์ การวิจัย และพัฒนาพันธุ์พืชของชุมชน – มีทั้งเห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างละเอียดเท่า ๆ กัน –

๑๗. ความมีบทลงโทษเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองสิทธิแก่ผู้ทรงสิทธิ์ในพันธุ์พืชใหม่ กรณีที่มิผู้ไม่ปฏิบัติ ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด – เห็นด้วย-

ตอนที่ ๓ ความจำเป็นและสอดคล้องกับบริบทของสังคมในปัจจุบัน

๑๙ ควรมีบลลงโถะเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองสิทธิในพันธุพืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นของชุมชน กรณีที่มีผู้ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด – เห็นด้วย-

ตอนที่ ๔ ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย สิทธิการดำเนินคดี และการลงโทษตามกฎหมาย

๑๙ ควรมีบลลงโถะแก่ผู้ใช้ทรัพยากรพันธุพืชพื้นเมืองทั่วไปและ/หรือพันธุพืชป่าโดยไม่ได้ขออนุญาต กับพนักงานเจ้าหน้าที่และทำข้อตกลงแบ่งปันผลประโยชน์ ก่อนนำพันธุพืชดังกล่าวไปรับประทาน ศึกษา ทดลอง หรือวิจัย เพื่อประโยชน์ในทางการค้า กรณีที่มีผู้ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด – เห็นด้วย-

๒๐ มาตรการลงโทษผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด สมควรเป็นวิธีการ ดังต่อไปนี้

(๒๐.๑) การลงโทษรับทรัพย์สิน - ไม่มีความเห็น

(๒๐.๒) การลงโทษปรับ – เห็นด้วย-

(๒๐.๓) การลงโทษจำคุก – มีทั้งเห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างละเอียด ๆ กัน –

(๒๐.๔) สมควรใช้วิธีการลงโทษอื่น ๆ ที่ไม่ใช่การลงโทษตามข้อ (๒๐.๑) ถึงข้อ (๒๐.๓) – มีทั้งเห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างละเอียด ๆ กัน –

ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม (หากมี) "พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นอาจมีการกระจายในพื้นที่ ของหลายชุมชน การบริหารจัดการกองทุนยังไม่มีรายละเอียดชัดเจนพอ"

๒๐. ได้นำรายงานการวิเคราะห์ผลกรอบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายของกฎหมายฉบับนี้ (ถ้ามี) มาประกอบการพิจารณาด้วยแล้วหรือไม่ ไม่มี.....

๒๑. หน่วยงานได้

๒๑.๑ ออกกฎหมายหรือดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เพื่อที่ประชาชนจะสามารถปฏิบัติตามกฎหมายหรือได้รับสิทธิประโยชน์จากกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

- ได้ดำเนินการออกกฎหมาย ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และประกาศกรมวิชาการเกษตร ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย และได้นำลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาทุกฉบับ รวมถึงดำเนินการเผยแพร่ผ่านช่องทางต่าง ๆ ของส่วนราชการตัวゆ่ เช่น เว็บไซต์ของสำนักคุ้มครองพันธุพืช ที่ลิงค์ <https://www.doa.go.th/pvp/>.....

๒๑.๒ ดำเนินการอื่นเพื่อบัญญัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

- สร้างการรับรู้ทางกฎหมาย ให้แก่ พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือประชาชนที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานของรัฐ เช่น

๑. ผู้ดูแล และจัดทำโปสเตอร์ อันเกี่ยวนโยบายนี้อยู่ในบัญญัติตั้งแต่ว่า

๒. เมยแพร่ กฎ ระเบียบ ประกาศ และข้อมูลข่าวสาร ในเว็บไซต์กรมวิชาการเกษตร ที่ลิงค์ <https://www.doa.go.th/th/> และถูกนำไปใช้สำนักคุ้มครองพันธุพืช ที่ลิงค์ <https://www.doa.go.th/pvp/>

๓. เมยแพร่ข้อมูลข่าวสารในแอปพลิเคชันเฟสบุ๊ค

๔. จัดทำบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายดังกล่าว เมยแพร่ทางวารสารที่เกี่ยวข้อง

๕. จัดประชุม อบรม สัมมนา เพื่อเผยแพร่ความรู้

๒๒. ผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

๒๒.๑ กฎหมายนี้มีการบังคับใช้หรือไม่ อย่างไร

- กฎหมายฉบับนี้มีผลบังคับใช้ และบังคับใช้มาตั้งแต่วันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๗ จนถึงปัจจุบัน

๒๒.๒ หากมีการบังคับใช้ เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดได้หรือไม่ อย่างไร

..... การบังคับใช้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยมีการปฏิบัติตามขั้นตอนกระบวนการในการจัดทำเบียนพันธุ์พืชครบถ้วน จนถึงขั้นตอนในการออกเป็นหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนพันธุ์พืช

๒๒.๓ ประชาชนมีภาระหรือรับภาระต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย อย่างไร-

..... รัฐมีต้นทุนในส่วนการส่งเสริมให้เกษตรกรขึ้นทะเบียนชุมชนและจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น

๒๒.๔ เกิดผลที่ไม่ได้คาดคิดหรือไม่เพียงประสงค์หรือไม่ ไม่มี

๒๓. กฎหมายนี้คุ้มค่าหรือได้สัดส่วนเมื่อเทียบประโภชน์ที่ได้รับกับภาระของประชาชนและทรัพยากรที่ใช้ใน การบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร คุ้มค่าและเหมาะสม เนื่องจาก

..... เป็นการสร้างแรงจูงใจ ให้นักปรับปรุงพันธุ์ วิจัยและพัฒนาพันธุ์พืชใหม่ โดยการให้สิทธิคุ้มครอง ตามกฎหมาย ทำให้เกิดความหลากหลายของพันธุ์พืช เพื่อเป็นทางเลือกของประชาชนในการใช้ประโยชน์ได้ อย่างเหมาะสม

..... ส่งเสริมชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น เพื่อใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน โดยมีการสนับสนุน เงินกองทุนคุ้มครองพันธุ์พืชให้ชุมชน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใน การอนุรักษ์ วิจัย และพัฒนาพันธุ์พืช

..... ประชาชนได้รับประโยชน์จากการอนุรักษ์ความหลากหลายจากทรัพยากรชีวภาพด้านพืช และสามารถ นำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน โดยการกำหนดวิธีการเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพด้านพืช และการแบ่งปัน ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากรพันธุ์กรรมอย่างยุติธรรมและเท่าเทียม

๒๔. สมควรยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎหมายหรือกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

เพื่อให้กฎหมายมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และจากการปฏิบัติงานที่ผ่านมา ควรจะมีการปรับปรุงแก้ไขใน ๖ ประเด็นหลัก ได้แก่

..... นิยามคำว่า “พันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป” ตามมาตรา ๓ ปัจจุบันมีข้อเขตการใช้บังคับก้างเกินไป ดังนั้น จึงควรกำหนดนิยามใหม่ เพื่อไม่ให้หมายความรวมถึงพันธุ์พืชที่บุคคลได้ทำการปรับปรุงพันธุ์ขึ้นที่ไม่ได้มี การจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชใหม่ตามพระราชบัญญัตินี้ และพันธุ์พืชที่นำเข้าจากต่างประเทศ ออกจากขอบเขต ของพันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป

..... มาตรา ๗ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีภาระการดำรงตำแหน่งคราวละ “๒ ปี” ทำให้การทำงานขาด ความต่อเนื่องจึงเห็นควรเพิ่มระยะเวลาการดำรงตำแหน่งเป็นคราวละ “๔ ปี” และควรให้คณะกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพัฒนาระลุ่วนี้มีอำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ จนกว่าจะมีการแต่งตั้งกรรมกรชุดใหม่

..... มาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๔๗ ขั้นตอนการพิสูจน์ทราบการมีส่วนร่วม ใน การปรับปรุงพันธุ์หรือการพัฒนาพันธุ์พืชใหม่ ยังไม่มีความชัดเจน ทำให้มีความยากในการใช้ดุลพินิจ ของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบข้อเท็จจริง จึงเห็นควรให้มีกฎหมายลำดับรองกำหนดหลักเกณฑ์ที่พนักงาน เจ้าหน้าที่ต้องใช้ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงให้ชัดเจน

..... การขึ้นทะเบียนชุมชน มีเงื่อนไขที่ทำให้การขึ้นทะเบียนชุมชนเป็นไปได้ยาก จึงควรปรับปรุงแก้ไข มาตรา ๔๕ ในขั้นตอนการขอขึ้นทะเบียนชุมชน ควรยกเลิกการกำหนดเงื่อนไข ให้นำพันธุ์พืชที่กำหนดไว้ใน มาตรา ๔๓ คือ ต้องเป็นพันธุ์พืชที่มีอยู่เฉพาะในท้องที่เดิมที่หนึ่งภายในราชอาณาจักรเท่านั้น และเป็นพันธุ์พืชที่ ไม่เคยจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชใหม่ มาเป็นเงื่อนไขในการขึ้นทะเบียนชุมชนตามพระราชบัญญัตินี้ โดยกำหนดให้ ชุมชนสามารถขึ้นทะเบียนเป็นชุมชนได้ทันที ในกรณีที่ชุมชนนั้นมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช

๕๓. ผู้ทำการศึกษา ทดลอง หรือวิจัยพัณฑุพีชที่นี้เมื่อทั่วไป พันธุพีชป่า หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของพันธุพีชดังกล่าวที่ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในทางการค้า จะไม่สามารถขออนุญาตเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ไปเป็นเพื่อประโยชน์ในทางการค้าตามมาตรา ๕๒ ได้ จึงเห็นควรให้มีการเพิ่มเติมการเชื่อมโยงในกรณีผู้ที่ปฏิบัติตามมาตรา ๕๓ มีการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์การใช้ประโยชน์เพื่อการค้าภายหลัง.....

ในกรณีที่ผู้ยื่นคำขอจะทราบเบื้องต้นว่าจะได้รับอนุญาต แต่ต้องตรวจสอบความเหมาะสมของนักปรับปรุงพันธุยังไม่ได้รับความคุ้มครองจากการถูกละเมิดผลประโยชน์ จนกว่าจะได้รับหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียน จึงเห็นควรให้กำหนดมาตรการคุ้มครองผลประโยชน์ของนักปรับปรุงพันธุในช่วงเวลาตั้งแต่การยื่นคำขอหรือการติดตามพัฒนาการคุ้มครองสิทธิ จนถึงการได้รับสิทธิ ให้ได้รับการตอบแทนอย่างยุติธรรม หากบุคคลใดก็ตามที่ได้กระทำการต่างๆ ในช่วงเวลาดังกล่าวซึ่งจำเป็นจะต้องได้รับการอนุญาตจากนักปรับปรุงพันธุ

๖๕. สมควรดำเนินการอื่นเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย หรือมีข้อเสนออื่นหรือไม่ อย่างไร ไม่มี

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าข้อมูลที่ปรากฏในรายงานนี้เป็นข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบและวิเคราะห์อย่างถ้วนแล้ว

ลงชื่อ

(นางสาวอิงอร ปัญญาภิจ)

รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน

อธิบดีกรมวิชาการเกษตร

๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ สำนักคุ้มครองพันธุพีช กรมวิชาการเกษตร
เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ กลุ่มวิจัยการคุ้มครองพันธุพีช สำนักคุ้มครองพันธุพีช
โทร. ๐ ๒๘๔๐ ๗๒๑๔
อีเมล pvp2542@hotmail.com